

Posudok oponenta dizertačnej práce

Hana Ovesleová - “Uživatelské rozhraní systémů řízení výuky. Návrh a ověření funkčních kritérií jako podklad pro dílčí evaluaci”

predkladanej v roku 2017 na Ústavu informačních studií a knihovnictví

I. Stručná charakteristika práce

Hlavným zameraním práce je téma používateľských rozhraní LMS, teda systémov riadenia výučby. Cieľ práce bol definovaný v podobe návrhu funkčných kritérií, ktoré reflektujú požiadavky používateľa na systém a ktoré sa dajú použiť ako základ pre evaluáciu LMS systémov. V úvodnej časti autorka podrobne rozpracovala teoretické východiská problematiky, spojené so sociálno-pedagogickými i technologickými súvislosťami procesov učenia vo všeobecnosti ale aj v podmienkach využívania informačno-komunikačných technológií. Ako výsledok vlastného výskumu autorka prezentuje evaluáciu kurzov v LMS Unifor a Moodle, ktoré sa realizovali v dvoch vzdelávacích inštitúciách, Západočeskej univerzite v Plzni a Univerzite Karlovej v Prahe. Následne formuluje sadu odporúčaní, ktoré by mali pomôcť tvorcom e-learningových kurzov pri výbere správneho systému.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Prácu považujem za kvalitný pokus o vhlad do problematiky elektronického či online vzdelávania. Oceňujem vydarenú sumarizáciu základných pedagogicko-psychologických poznatkov, teórií a východísk k téme zmien, ktoré do procesov učenia prinášajú nové technológie. Celkovo by práci podľa môjho názoru prospelo explicitnejšie formulovanie prepojenia výskumnej časti dizertácie na jej závery.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

Autorka podľa môjho názoru zvolila vhodný postup na prezentovanie základných teoretických východísk práce. Po vymedzení základných pojmov, ako sú e-learning a blended learning, sa venuje LMS ako informačnému systému – z tohto hľadiska sa pre účely hodnotenia logicky zameriava na problematiku funkčnosti a použiteľnosti so všetkými jej kritériami a presahmi do problematiky učenia a s eventuálnymi dopadmi na psychologické aspekty pedagogického procesu.

Jednu z ťažiskových teoretických kapitol práce predstavuje kapitola 6, ktorá veľmi zrozumiteľne a prehľadne mapuje základné teoretické východiská vzdelávania a zameriava sa, s ohľadom na tému práce v oblasti vzdelávania s podporou IKT, na také koncepty ako behaviorizmus, kognitivismus, konštruktivismus, konektivismus, a ich implikácie do výučby. V stručnosti tiež zhŕňa niektoré psychologické súvislosti procesov učenia (emócie, motivácia) a v nasledujúcej kapitole ich dáva do kontextu s pragmatickými požiadavkami vzdelávacieho procesu v podobe tvorby výukového konceptu, ktoré ešte viac naberajú na význame v elektronickom prostredí – ako sú získavanie pozornosti, informovanie o cieľoch, prezentácia materiálu, poskytovanie spätnej väzby či hodnotenie výkonu.

Výskum, ktorý autorka označuje ako „pilotný“, sa uskutočnil na dvoch univerzitách, Západočeskej univerzite v Plzni a Univerzite Karlovej v Prahe v dvoch etapách, v rokoch 2012-2014 a 2015-2017. Autorka prezentuje výsledky získané na základe evaluačného dotazníka

a pološtruktúrovaných rozhovorov, pričom v niektorých prípadoch (Plzeň) má k dispozícii také dáta, že je schopná porovnávať aj vývoj situácie v súvislosti so zmenami v systémoch LMS.

V prípade prvého prieskumu v rámci systému Unifor sa otázky zameriavali na to, či sa respondenti stretli (a do akej miery) s technickými problémami a či dostali pomoc pri ich riešení, či je prostredie prehľadné a používateľsky príjemné, či obsah bol zaujímavý a zrozumiteľný, logicky usporiadaný a didakticky vhodne prezentovaný, či obsahoval aktivizačné prvky a spätnú väzbu. V prípade LMS Moodle bola sada otázok formulovaná v podobnom duchu, hoci počet hypotéz bol menší a nie úplne sa prekrýval so zameraním prvého výskumu.

Výsledkom práce autorky je teda vyhodnotenie konkrétnych kurzov fungujúcich v dvoch konkrétnych LMS systémoch, v kontexte určitých pragmatických dizajnovotechnologických a organizačných zmien. Otázka je, do akej miery je možné získané poznatky zovšeobecňovať na takej úrovni, aby sme mohli vyvodzovať závery, ktoré boli definované, či implicitne predpokladané (?) v zadaní práce - teda extrahovať podklady pre odvodzovanie kritérií na porovnávanie kvality dvoch systémov LMS? Inak povedané – ako tieto výskumy prispeli k naplneniu hlavného cieľa práce?

V závere doktorandka formuluje súbor funkčných kritérií, ktoré by mali byť využiteľné pre čiastkovú evaluáciu systémov LMS. Tieto kritériá rozdeľuje do troch skupín, a to kritériá v oblasti technickej, pedagogicko-didaktickej a psychologicko-edukačnej. Napriek tomu, že autorka sama uvádza, že ambíciou jej práce nebolo smerovanie k hodnotiacej škále, ktorá by kvalitatívne diferencovala hodnotené systémy a ich obsah, predsa len vyvstáva otázka, či by takýto „metodický návod“ aj s návrhom hodnotiacej škály nebol užitočným výsledkom práce.

Pokiaľ mám možnosť posúdiť jazykovú stránku práce s ohľadom na český jazyk, dizertácia je napísaná veľmi slušne, aj keď miestami sa zdá, že autorke pri finálnej kontrole „došiel dych“ a ojedinele sa dajú nájsť pasáže s preklepmi či nepodarenými formuláciami. Systém bibliografických odkazov aj poznámok pod čiarou je korektný, vizuálna a grafická stránka je na úrovni - je jasné, že doktorandka má zvládnuté princípy práce s textom; čo je napokon logické, ak zoberieme do úvahy, že súčasťou práce sú aj kapitoly venované typografii a sadzbe.

Pripomienky k práci

1. Z hľadiska prepojenia teoretickej a výskumnej časti práce mi chýba explicitnejšie vymedzenie ich vzťahu. Mám pocit, že niektoré teoretické kapitoly, ktorým je venovaný pomerne značný priestor (napríklad psychológia farieb, či typografické princípy...), sa do vlastného výskumu „nepretavili“.
2. Ako som už uviedol, na prvý pohľad nie celkom jasný kontext zaradenia vlastného výskumného materiálu doktorandky – na dvoch univerzitách boli dotazovaní študenti rozdielnych kurzov, otázky neboli úplne konzistentné, metódy boli zamerané skôr na hodnotenie konkrétnych kurzov v konkrétnych podmienkach, nie na porovnávanie výsledkov/systémov či vyvodzovanie záverov... Závery/odporúčania, ktoré doktorandka prezentuje, sú skôr intuitívno-skúsenostné, ako exaktne prepojené na výsledky jej výskumov.
3. V práci mi chýba jasné definovanie kritérií, na základe ktorých a ako boli hypotézy vyhodnocované. Napríklad, ak konštatujeme, že štruktúra kurzu je jasná a orientácia prehľadná (H3 prieskumu v Plzni, s 144), na základe ktorých otázok a z akých hodnôt sme tento záver odvodili?

Vlastný prínos

Práca sumarizuje základné poznatky a teórie z problematiky vzdelávania a za jeden z jej hlavných prínosov považujem práve snahu o prezentovanie týchto teórií v kontexte vzdelávania v prostredí IKT. Za hlavný prínos možno považovať vlastný výskum autorky, ktorý sa realizoval medzi študentmi dvoch univerzít v Českej republike, a formulovanie súboru funkčných kritérií pre čiastkovú evaluáciu LMS systémov.

IV. Dotazy k obhajobě

Mohla by doktorandka prezentovať systém hodnotenia, resp. hodnotiacu škálu pre aspoň jedno kritérium, ktoré uvádza vo svojej sade funkčných kritérií pre čiastkovú evaluáciu LMS systémov?

V. Závěr

Predložená dizertačná práca spĺňa požiadavky kladené na dizertačnú prácu, a preto ju odporúčam k obhajobe a predbežne ju klasifikujem ako *prospela*.

29. 5. 2017

Jaroslav Šušol